

汉英维成语词典

A CHINESE-ENGLISH-UIGHUR
DICTIONARY OF IDIOMS

خەنزۇچە - ئىنگلىزچە - ئۇيغۇرچە
تۇراقلىق ئىبارىلەر لۇغىتى

شىنجاڭ خەلق نەشىرىياتى

تۈزگۈچى: قادىر قاۋۇز

汉英维成语词典

A CHINESE-ENGLISH-UIGHUR
DICTIONARY OF IDIOMS

خەنزۇچە - ئىنگلىزچە - ئۇيغۇرچە
تۇراقلىق ئىبارىلەرلۇغىتى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

责任编辑：迪利夏提·苏里坦
责任校对：阿扎提古丽
封面设计：安 康

汉英维成语词典

哈德尔·哈吾孜 编

新疆人民出版社出版

(乌鲁木齐市建中路54号)

新疆新华书店发行 新疆新华印刷三厂印刷

850×1168毫米 32开本 39.5印张

1990年9月第1版 1990年11月第1次印刷

印数：1——5,300

ISBN7-228-01228-3/Z·31 定价：13.60元

前 言

本词典是以危东亚,王般等编的《汉英成语小词典》(商务印书馆,1982年版)为根据,参照《辞海》,《汉语成语大词典》,《现代汉语词典》,《综合英语成语词典》,《汉英大词典》,《汉英成语小词典》,《汉维成语小词典》等辞书编译而成的。本词典可作为翻译工作者的工具书,也是学习英语,维吾尔语,汉语的好资料。

本词典共收入成语,词组10600余条。所收条目以定型的汉语成语为主,兼收一些俗语,谚语和诗句,其读法,写法及解释以现在通行的为准。

成语和词组的对应译文,力求切合汉语本义,同时注意体现汉语的特点和维吾尔语的习惯表达方式。

为了使于读者正确理解汉语成语的对应译文,对其在特定语言环境中的不同译法附有少量的例句。

本词典的编译,得到彭宗录,马德龙等同志的热情帮助,英文部分经英籍语言专家丹尼尔·森真过目;词典索引由我爱人月日古丽帮助编辑,特在此谨表谢意。

由于编者水平有限,本词典难免有缺点,错误,望读者批评指正。

编 者

1990·8·15 于乌鲁木齐

سۆز بېشى

بۇ لۇغەتنى تۈزۈشتە، ۋېي دۇگيا، ۋاڭ بەن قاتار-
لىقلار تۈزگەن «خەنزۇچە - ئىنگىلىزچە تۇراقلىق ئىبار-
لەر قىسقىچە لۇغىتى» (شاڭخۇ نەشرىياتى، 1982 - يىل
نەشرى) ئاساس قىلىندى، «سۆز دېڭىزى»، «خەنزۇچە
تۇراقلىق ئىبارلەر لۇغىتى»، «ھازىرقى زامان خەنزۇ
تىلى لۇغىتى»، «ئىنگىلىزچە ئۇنىۋېرسال تۇراقلىق ئىبارلەر
لۇغىتى»، «خەنزۇچە - ئىنگىلىزچە چوڭ لۇغەت»، «خەن-
زۇچە - ئۇيغۇرچە تۇراقلىق ئىبارلەر قىسقىچە لۇغىتى»
قاتارلىق لۇغەتلەردىن پايدىلىنىلدى. بۇ لۇغەت تەرجىمە
مانىلار ئۈچۈن قورال كىتاب بولالايدۇ. شۇنداقلا، ئىنگىلىز-
چە، ئۇيغۇرچە ۋە خەنزۇچە ئۆگەنگۈچىلەر ئۈچۈن ياخشى
ماتېرىيال بولالايدۇ.

بۇ لۇغەتكە جەمئىي 10600 دىن ئارتۇق تۇراقلىق
ئىبارە ۋە سۆز بىرىكمىلىرى كىرگۈزۈلدى. ئۇلارنى تال-
لاشتا، قېلىپلاشقان تۇراقلىق ئىبارلەر ئاساس قىلىندى.
ئۇنىڭدىن باشقا، ئادەتلەنگەن بەزى سۆزلەر، ماقال - تەم-
سىللەر ۋە شېئىرىي جۈملىلەرمۇ كىرگۈزۈلدى. ئۇلارنىڭ
ئوقۇلۇشى، يېزىلىشى ۋە چۈشەندۈرۈلۈشىنى بېرىشتە، ھا-
زىر ئىستېمالدا ئومۇميۈزلۈك قوللىنىلىۋاتقىنى ئاساس
قىلىندى.

تۇراقلىق ئىبارلەر ۋە سۆز بىرىكمىلىرىنىڭ تەرجىمىسىدە
خەنزۇچىنىڭ ئەسلى مەنىسىنى ئىپادىلەشتىن
باشقا، خەنزۇ تىلىنىڭ تىل ئالاھىدىلىكىگە دىققەت قىلىن-
دى. شۇنىڭ بىلەن بىللە، ئۇيغۇر تىلىنىڭ ئىپادىلەش

شەكلىگىمۇ ئەھمىيەت بېرىلدى.

كىتابخانلارنىڭ خەنزۇچە تۇراقلىق ئىبارىلەرنىڭ تەرجىمىسىنى توغرا چۈشىنىشىگە ياردەم بېرىش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ئالاھىدە تىل مۇھىتىدىكى ئوخشاش بولمىغان ئىشلىتىلىش ئورنىغا قاراپ ئاز مىقداردا مىساللارمۇ بېرىلدى.

بۇ لۇغەتنى تۈزۈش ۋە تەرجىمە قىلىشتا، يولداش پېڭ زۇڭلو ۋە مادېلۇڭلارنىڭ قىزغىن ياردىمىگە مۇيەسسەر بولدۇم. لۇغەتنىڭ ئىنگلىزچە قىسمىنى ئەنگلىيىلىك تىل مۇتەخەسسىسى دانىل سىنجىن (DANIEL.SINJIN) كۆرۈپ بەردى. لۇغەتنىڭ ئاچقۇچىنى يولدىشىم ھۆرىگۈل تۈزۈشۈپ بەردى. بۇ يەردە ئۇلارغا ئالاھىدە تەشەككۈر ئېيتىمەن. سەۋىيەم چەكلىك بولغاچقا، لۇغەتتە بەزىبىر نۇقسان ۋە خاتالىقلار بولۇشى مۇمكىن. كىتابخانلارنىڭ تەنقىد ىدى تۈزىتىش پىكىرلىرىنى قىزغىن قارشى ئالىمەن.

تۈزگۈچىدىن

使用说明

一、本词典条目按汉语拼音字母次序排列。第一个汉字发音相同者，按四声排列；第一个汉字同音同声者，按汉字笔画多少排列；第一个汉字相同者，按第二个汉字排列，以下类推。书前有“条目首字拼音索引”，供按音查条目字之用，书后有“条目笔画索引”，供按笔画查阅之用。

二、条目有不同意义时，分立义项，用①②标出。同一义项的译文，有两个以上者，英文用斜线（/）、维文用分号（；）隔开。如：

【半边天】bàn biān tiān

① half the sky ... ② women of the new society /
womenfolk

① دۇنيانىڭ يېرىمى. ② يېڭى جەمئىيەتتىكى ئاياللار؛
ئاياللار.

【成年累月】chéng nián - lěi yuè

year in year out / of years on end

يىل بويى؛ يىللاپ - ئايلاپ.

【赤胆忠心】chì dǎn - zhōng xīn

utter devotion / whole - hearted dedication /
ardent loyalty

سادىق يۈرەك؛ قىزىل قەلب.

三、有些条目先给直译，加破折号（——）后再给意译或解释。意译或解释有两个以上者，用分号（；）隔开。如：

【弱肉强食】ruò ruò - qiáng shí

the weak are the prey of the strong — the law

使用说明

一、本词典条目按汉语拼音字母次序排列。第一个汉字发音相同者，按四声排列；第一个汉字同音同声者，按汉字笔画多少排列；第一个汉字相同者，按第二个汉字排列，以下类推。书前有“条目首字拼音索引”，供按音查条目字之用，书后有“条目笔画索引”，供按笔画查阅之用。

二、条目有不同意义时，分立义项，用①②标出。同一义项的译文，有两个以上者，英文用斜线（/）、维文用分号（；）隔开。如：

【半边天】bàn biān tiān

① half the sky ... ② women of the new society /
womenfolk

① دۇنيانىڭ يېرىمى. ② يېڭى جەمئىيەتتىكى ئاياللار؛
ئاياللار.

【成年累月】chéng nián - lěi yuè

year in year out / of years on end

يىل بويى؛ يىللاپ - ئايلاپ.

【赤胆忠心】chì dǎn - zhōng xīn

utter devotion / whole - hearted dedication /
ardent loyalty

سادىق يۈرەك؛ قىزىل قەلب.

三、有些条目先给直译，加破折号（——）后再给意译或解释。意译或解释有两个以上者，用分号（；）隔开。如：

【弱肉强食】ruò ruò - qiáng shí

the weak are the prey of the strong — the law

of the jungle

ئاجىزلار كۈچلۈكلەرگە يەم بولماق.

【宰相肚里能撑船】 zǎi xiàng dù lǐ néng chēng chuán

a prime minister's heart is big enough to pole a

boat in — a great person is large — hearted or magnanimous

ۋەزىرنىڭ قورسىقىغا تۆت ئاتلىق ھارۋا پاتىدۇ؛ كەڭ قورساق؛ قورسىقى كەڭ.

【醉翁之意不在酒】 zuì wēng zhī yì bù zài jiǔ

the drinker's heart is not in the cup — have other things in mind; have ulterior motives

جىننىڭ قەستى شاپتۇلدا.

【赔了夫人又折兵】 péile fūren yòu zhé bīng

give one's enemy a wife and lose one's soldiers as well — pay a double penalty (for attempting to gain an unfair advantage); instead of make a gain, suffer a double loss

ئالىمەن دەپ قوشلاپ بېرىپتۇ.

لۇغەتنىڭ ئەشلىتىلىشى ھەققىدە

1. بۇ لۇغەتتىكى سۆزلەملەر خەنزۇ تىلى ترانسكرىپ-
سىيىسىنىڭ ئېلىپبە تەرتىپى بويىچە تىزىلدى. بىرىنچى
خېتىنىڭ تاۋۇشى ئوخشاش بولغان سۆزلۈكلەر، خەنزۇ تى-
لىدىكى تۆت تون بويىچە تىزىلدى؛ بىرىنچى خەتنىڭ ئا-
ھاڭى ۋە تونى ئوخشاش بولسا، خەت سىزىقلىرىنىڭ ئاز-
كۆپلۈكىگە قاراپ تىزىلدى؛ بىرىنچى خېتى ئوخشاش بولسا،
ئىككىنچى خەتكە ئاساسەن تىزىلدى. ئۇندىن باشقىلارمۇ
شۇ ئۇسۇلدا بىر تەرەپ قىلىندى. تاۋۇشقا ئاساسەن سۆز-
لۈكلەرنىڭ باش خېتىنى تېپىش ئۈچۈن، لۇغەتنىڭ بېشىغا
«سۆزلۈكلەرنىڭ باش خېتى ئۈچۈن ترانسكرىپسىيىلىك
ئاچقۇچ» بېرىلدى. لۇغەتنىڭ ئاخىرىدا، خەت سىزىقلىرى-
نىڭ ئاز - كۆپلۈكى بويىچە خەت تېپىش ئۈچۈن «سۆز-
لۈكلەرنىڭ خەت سىزىقلىرى ئۈچۈن ئاچقۇچ» بېرىلدى.
2. سۆزلۈكلەرنىڭ ئوخشاش بولمىغان مەنىلىرى
بولغان بولسا، ئايرىم - ئايرىم ھالدا ①، ② دېگەنگە
ئوخشاش تۈرلەرگە ئايرىپ مەنە بېرىلدى. ئوخشاش بىر-
تۈرنىڭ تەرجىمىسى ئىككى ياكى ئۇنىڭدىن ئارتۇق
بولسا، ئىنگلىزچىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن قىياش سىزىق
(/) بىلەن، ئۇيغۇرچىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن چېكىتلىك
پەش (؛) بىلەن ئايرىۋېتىلدى. مەسىلەن:

【半边天】bàn biān tiān

① half the sky ... ② women of the new
society / womenfolk

① دۇنيانىڭ يېرىمى. ② يېڭى جەمئىيەتتىكى ئاياللار؛ ئاياللار.

【成年累月】chéng nián - lěi yuè

year in year out /for years on end

يىل بويى؛ يىللاپ - ئايلاپ.

【赤胆忠心】chì dǎn - zhōng xīn

utter devotion / whole-hearted dedication /
ardent loyalty

سادىق يۈرەك؛ قىزىل قەلب.

3. بەزى سۆزلۈكلەرنىڭ ئاۋۋال خەت تەرجىمىسى
بېرىلىپ، سىزنىق (—) تارتىلغاندىن كېيىن مەنە تەرجىمىسى ياكى چۈشەندۈرۈلۈشى بېرىلدى. سۆزلۈكلەرنىڭ
مەنە تەرجىمىسى ياكى چۈشەندۈرۈلۈشى ئىككى ياكى
ئۇنىڭدىن كۆپ بولسا چېكىتلىك پەش (؛) بىلەن ئايرىۋېتىلدى.
مەسىلەن:

【弱肉强食】ruò ròu - qiáng shí

the weak are the prey of the strong — the law
of the jungle

ئاجىزلار كۈچلۈكلەرگە يەم بولماق.

【宰相肚里能撑船】zǎi xiàng dǔ lǐ néng chēng chuán

a prime minister's heart is big enough to pole
a boat in — a great person is large-hearted
or magnanimous

ۋەزىرنىڭ قورسىقىغا تۆت ئاتلىق ھارۋا پاتىدۇ؛ كەڭ قور-
ساق؛ قورسىقى كەڭ.

【醉翁之意不在酒】zuì wēng zhī yì bù zài jiǔ

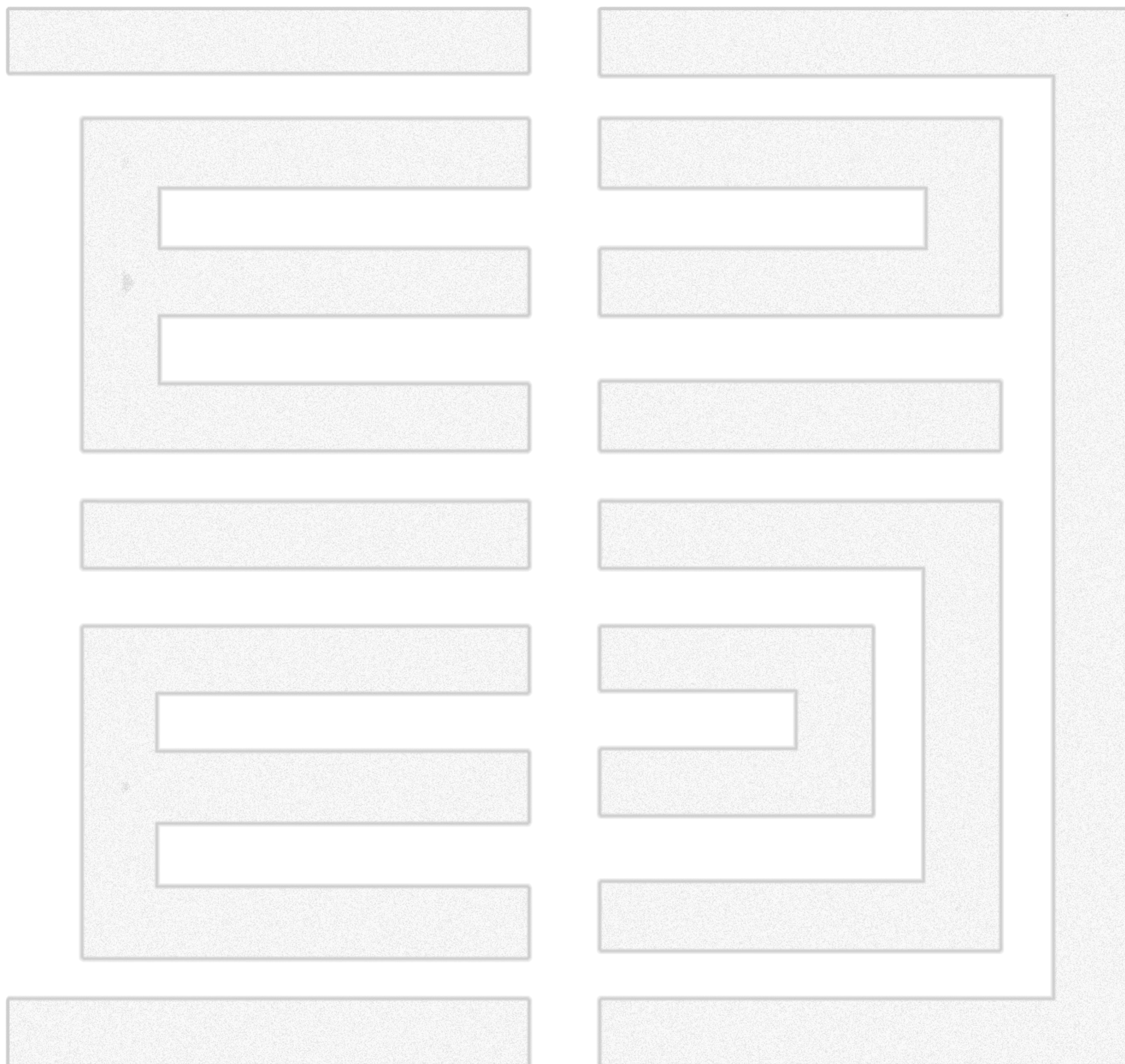
the drinker's heart is not in the cup — have
other things in mind; have ulterior motives

جىنىنىڭ قەستى شاپتۇلدا.

【赔了夫人又折兵】péi le fū rén yòu zhé bīng

give one's enemy a wife and lose one's soldiers as

well — pay a double penalty (for attempting to
 gain an unfair advantage); instead of make a gain,
 suffer a double loss ئالسىمەن دەپ قوشلاپ بېرىپتۇ.

مەسئۇل مۇھەررىرى: دىلشات سۇلتان
مەسئۇل كوررېكتورى: ئازاتگۈل ئاتاۋۇللا
مۇقاۋىسىنى لايىھىلىگۈچى: ئەن كاڭ

خەنزۇچە - ئىنگلىزچە - ئۇيغۇرچە تۇراقلىق

ئىبارىلەر لۇغىتى

تۈزگۈچى: قادىر قاۋۇز

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى

(ئۈرۈمچى جىيەنجۇڭ كوچىسى 54-نۆمۈرى: 830001)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى

شىنجاڭ شىنخۇا 3 - باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى

فورماتى: 850 × 1168 م 1/32 باسما تاۋىقى: 39.5

1990 - يىل 9 - ئاي 1 - نەشرى

1990 - يىل 11 - ئاي 1 - بېسىلمىشى

تىراژى: 5,300 — 1

ISBN 7-228-01228-3/Z·31

باھاسى: 13.60 يۈەن

目 录

مۇندەرىجە

A

AI		1
AN		3

ANG		7
AO		7

B

BA		8
BAI		9
BAN		18
BANG		21
BAO		22
BEI		26
BEN		29
BI		30

BIAN		37
BIAO		38
BIE		39
BIN		40
BING		41
BO		45
BU		46

C

CA		82
CAI		82

CAN		83
CANG		85

CAO	86
CE	87
CEN	87
CENG	88
CHA	88
CHAI	90
CHAN	90
CHANG	91
CHAO	94
CHE	95
CHEN	96
CHENG	98
CHI	103
CHONG	108
CHOU	112

CHU	114
CHUAI	120
CHUAN	120
CHUANG	122
CHUI	123
CHUN	124
CHUO	126
CI	126
CONG	127
COU	130
CU	130
CUAN	131
CUI	132
CUN	132
CUO	133

D

DA	134
DAI	151
DAN	153
DANG	156
DAO	159
DE	163
DENG	165
DI	166
DIAN	168
DIAO	170

DIE	172
DING	172
DIU	173
DONG	174
DOU	178
DU	179
DUAN	183
DUI	185
DUN	185
DUO	186

E

E	189
EN	192

ER	193
----------	-----

F

FA	195
FAN	196
FANG	201
FEI	204

FEN	208
FENG	212
FO	220
FU	220

G

GA	227
GAI	228
GAN	229
GANG	234
GAO	235
GE	239
GEI	244
GEN	245
GENG	245
GONG	246

GOU	253
GU	256
GUA	262
GUAI	264
GUAN	264
GUANG	267
GUI	270
GUN	272
GUO	272

H

HAI	275
-----------	-----

HAN	277
-----------	-----

HANG	280
HAO	280
HE	287
HEI	290
HEN	292
HENG	292
HONG	295
HOU	297

HU	298
HUA	304
HUAI	309
HUAN	310
HUANG	313
HUI	315
HUN	319
HUO	321

J

JI	325
JIA	339
JIAN	343
JIANG	352
JIAO	354
JIE	357
JIN	362

JING	368
JIONG	374
JIU	374
JU	379
JUAN	384
JUE	384
JUN	387

K

KAI	388
KAN	391
KANG	393
KAO	394
KE	394
KENG	398

KONG	398
KOU	400
KU	402
KUA	405
KUAI	405
KUAN	406